

Posudek oponentky diplomové práce

Jméno studenta: Josefína Knollová

Téma práce: Konspirační teorie v krajně pravicovém myšlení

Téma a výzkumná otázka

Tématem práce jsou konspiračních teorií v rámci radikálně pravicového myšlení v současné Evropě (2022). Autorka konstatuje spojení mezi konspiračními teoriemi a politickým násilím, uvádí několik jimi inspirovaných teroristických útoků. Ve snaze porozumět tomuto jevu si vytyčuje za cíl popsat nejen konspirační teorie jako takové, ale i jejich spojení s „pravicovým myšlením.“ Práce se tedy zabývá ideologickým obsahem konspirací, jakož i (krajně) pravicového myšlení, s cílem odhalit spojnice mezi nimi: „. Hlavní výzkumnou otázkou je, jak je konspirační rétorika napojena na narativy radikální pravice, jakou mají konspirační teorie strukturu a jaké variace konspiračních teorií dnes můžeme sledovat.“

Po širším úvodu do pojmu konspiračních teorií, (krajní) pravice a populismu se autorka soustředí na dva typy konspiračních teorií: tzv. velkou výměnu a QAnon. Obě představuje skrze jejich historický vznik, aktéry, symboly, hlavní narativy. Zkoumá jejich ideologický obsah, zejména přítomnost témat identifikovaných jako součást (krajně) pravicového myšlení: gender a antigender, sexualita, rasová hierarchie a rasismus, islamofobie, antisemitismus, dělení světa na zneprátené skupiny,.

V závěru konstatuje velkou shodu toho, jak tyto „konspirační“ teorie „zapadají“ do rámce krajně pravicového: „narativy spojené s krajně pravicovou ideologií často vykazují podobnosti a prolínají se. Obě myšlenky vytvářejí obdobné příběhy a vysvětlení, což naznačuje, že i přes rozdílné zaměření nebo původní směr, existuje v jejich ideologických základech značná shoda.“

Obsah a argumentace práce

Autorka si vybrala velmi aktuální téma a dobře se zapracovala do témat konspiračních teorií. Její výzkumná otázka je ale příliš obecná: paralelně zkoumat dva velké a abstraktní jevy (konspirace a krajní pravici) pouze s cílem odhalit spojení, je poměrně banální, zejména poté, co je práce uvedena příklady, které toto spojení nějakým způsobem ilustrují. Samotné předpokládané spojení ale neanalyzuje.

Dále, pracuje s příliš abstraktním nebo širokým pojmem „krajní pravice“. Nerozlišuje dostatečně mezi krajní pravici, pravicovým extrémismem, pravicovým populismem; pracuje ale se statickými pojmy bez udání příkladů. Neptá se specificky po roli konspirací pro různé politické strategie a nereflexuje komplikovaný vztah mezi některými figurami krajní pravice, resp. pravicových extrémistů, jejichž působení na extrémních konspiracích stojí (namátkou Zemmour, resp. identitáři) a mainstreamovanými formami konspirace. To, že politici z konzervativního mainstreamu zmiňují konspirace, je nedělá krajní pravici; naopak konspirace jsou tématem i stran, které se běžně situují na (post-)levici (BSW, Zeman atd.).

Vztah mezi konspiracemi a pravici je velmi relevantní, ale obtížné téma: předpokládá velkou faktickou a bibliografickou znalost a vyvinutí funkční teorie. Lze jej ale pojednat skrze zúžení na zpracovatelné téma.

Spíše než obecnou shodu, by bylo bývalo zajímavé hledat něco jiného: např. kauzalitu, typologii. Byli vrazi z Teplárně a Christchurch, Breivik, či Balda, evidentně ovlivněni konspiracemi, spojení s krajní pravici? A případně s kterou? Nebo naopak, charakterizují konspirace celou krajní pravici (resp. její hlavní představitele)?

Forma

Práce vykazuje širokou znalost a relevantní literatury, je plynule napsaná, strukturovaná, argumentovaná a ozdrojovaná.

Shrnutí

Dobře napsaná, informovaná a strukturovaná práce, bohužel s velmi obecnou výzkumnou otázkou a teoreticky málo rozpracovanou perspektivou.

Hodnocení

Navrhuji přijmout práci s oceněním velmi dobře.

V Praze, 2. 9. 2024

Zora Hesová